

UCZEŃ ZDOLNY W SZKOLE

INFORMACJE DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI

Coraz więcej uczniów przychodzi do szkół z różnego rodzaju zaburzeniami, schorzeniami lub nieprzystosowaniami. Nauczyciele chcąc zrealizować podstawę programową nieustannie starają się podciągać uczniów słabszych by ruszyć z materiałem do przodu. Koncentracja na uczniach z różnymi problemami powoduje, że dzieci zdolne, które nie sprawiają trudności wychowawczych często są niezauważane, zostawiane samym sobie.

CHARAKTERYSTYKA UCZNIA ZDOLNEGO

Ucznia zdolnego charakteryzuje wysoki iloraz inteligencji, twórcza wyobraźnia, możliwość osiągnięcia sukcesów w wielu dziedzinach, wybitne uzdolnienia, szerokie zainteresowania, łatwość w uczeniu się i przyswajaniu wiedzy oraz jej rozumieniu. Uwaga uczniów zdolnych jest podzielna. Są to jednostki bardzo zindywidualizowane, samodzielne, niezależne, krytyczne wobec siebie i otaczającego świata. Przewyższają swoich rówieśników pod względem poziomu zdolności, poziomu wykonywanych czynności; wyprzedzają ich w tempie pracy i rozwiązywania zadań. Dzieci utalentowane przejawiają rozbudowaną wyobraźnię. Są wytrwałe i posiadają takie cechy charakteru, które ułatwiają dążenie do celu. Często jednak potrzebują pomocy w zbudowaniu i podtrzymywaniu silnej motywacji. Nie wszystkie zdobywają dobre stopnie. Niekiedy w szkole doświadczają przykrości i przeszkód. Nie zauważanie dzieci zdolnych, brak odpowiedniego do nich podejścia powoduje, że borykają się z trudnościami adaptacyjnymi do warunków szkolnych. Nie potrafią nawiązać właściwych relacji z rówieśnikami, przez co obniża się ich poczucie własnej wartości, zaczynają popadać w dwie skrajności - albo uciekają w naukę i izolują się zupełnie od grupy starając się jednocześnie udowodnić pozostałym uczniom, że są najlepsi lub też starają się za wszelką cenę upodobnić do ogółu dzieci, zaprzestając podejmowania wysiłków naukowych.

MOŻLIWE MNIEJ KORZYSTNE CECHY UCZNIÓW ZDOLNYCH

- brak równowagi emocjonalnej – nieśmiałość lub nadpobudliwość psychoruchowa, nadmierna koncentracja na sobie;
- duża pewność siebie, zarozumiałość, okazywanie lekceważenia rówieśnikom;
- preferowanie indywidualnej pracy lub brak cierpliwości w pracy, która według dziecka nie ma konkretnego celu;
- nadmierna skłonność do utrzymywania kontaktów ze starszymi dziećmi lub dorosłymi;
- trudność w przystosowaniu się do grupy;
- poczucie humoru, które może być odbierane jako „dziwaczne”; (abstrakcyjne z wieloma skrótami myślowymi, przenośniami, nietypowym słownictwem itp.);
- niegrzeczne zachowania, zwłaszcza w chwilach znudzenia;
- nieumiejętność zaakceptowania własnego braku racji.

JAK ROZPOZNAC UCZNIĄ ZDOLNEGO

Istnieje wiele różnych sposobów rozpoznawania uczniów z ponadprzeciętnymi uzdolnieniami. Służą do tego specjalne testy opracowane przez pedagogów i psychologów. Badają one nie tylko poziom inteligencji, ale także uzdolnienia. Należy również stosować bardzo dokładną obserwację np. tzw. pomiar twórczości, który polega na analizie prac i wytworów dziecka, analizie jego osiągnięć szkolnych. Pełna diagnoza w zakresie zdolności ucznia należy do specjalistów, wykwalifikowanych psychologów i terapeutów z poradni. Jednak najpierw dziecko musi być rozpoznane jako uzdolnione przez swoich rodziców. Ważne zadanie pełni również szkoła, która powinna stworzyć warunki sprzyjające zaistnieniu ucznia z jego predyspozycjami. Odkrywanie osób uzdolnionych nie jest łatwe.

Wielu nauczycieli uważa, że uczeń zdolny to taki, który dobrze się uczy oraz osiąga wysokie wyniki w nauce. Często jednak uczniowie wybitnie uzdolnieni nie otrzymują wysokich ocen. Przyczyny mogą być różne np. dziecko wybiera poprawne stosunki z rówieśnikami w zamian za rozwój swoich możliwości intelektualnych. Przyczyną niższych osiągnięć ucznia uzdolnionego może być on sam, jego zniechęcenie, wszelkie dolegliwości, jak na przykład nadpobudliwość psychoruchowa.

PRACA Z UCZNIEM ZDOLNYM

- Zdolni uczniowie cenią ćwiczenia wspomagające ich rozwój samodzielnego poszukiwania wiedzy oraz badania faktów. Uwielbiają samodzielnie zgłębiać wiedzę na tematy, które szczególnie ich interesują.
- Potrzebują zadań, które mają jasny cel edukacyjny oraz pozwalają na rozwój możliwości intelektualnych oraz zdobywanie nowej wiedzy.
- Zadania zbyt łatwe i nie wymagające żadnego wysiłku powodują w uczniach zdolnych poczucie frustracji i rezygnacji, co skutkuje lenistwem i brakiem zaangażowania.
- Uczniowie uzdolnieni przejawiają często trudności w relacjach z rówieśnikami. Należy uczyć ich zachowań prospołecznych.
- Potrzebują okazji do nieskrępowanego pytania nauczycieli i muszą mieć poczucie, że ich komentarze są cenione i ważne. Należy uczyć dzieci wartości zadawania pytań i rozwijać w nich tę umiejętność.
- Należy organizować zajęcia dydaktyczne w oparciu o pracę grupową uczniów dobieranych przemiennie – jako grupy jednorodne pod względem zdolności (różnicowanie wymagań) i jako grupy indywidualnie zróżnicowane (wzajemna pomoc w rozwiązywaniu problemów).
- Powierzenie uczniom zdolnym zadań asystenckich, organizowanie samopomocy koleżeńskiej, prowadzenie zajęć dydaktycznych.

MOŻLIWE FORMY PRACY DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZEJ

Z UCZNIEM ZDOLNYM W SZKOLE

- indywidualizacja pracy na lekcji, różnicowanie wymagań;
- zajęcia rozwijające uzdolnienia;
- konkursy, olimpiady i zawody sportowe (klasowe, szkolne, dzielnicowe, gminne, wojewódzkie itp.);
- wspomaganie nauczyciela na lekcjach w roli asystenta (prowadzenie lekcji);

- prezentowanie prac twórczych (wystawy, gazetki szkolne, klasowe, kroniki, albumy, prace plastyczne, wiersze, samodzielnie wykonane pomoce do zajęć itd.);
- spotkania z ludźmi, którzy odnieśli sukces;
- zaangażowanie w organizację uroczystości szkolnych, konkursów, wycieczek;
- organizowanie pomocy dla słabszych uczniów;
- wycieczki inspirujące do pracy twórczej: lekcje muzealne, wystawy;
- udział uczniów w pracach ośrodków kulturalnych (spektaklach, nagraniach, audycjach, zespołach tanecznych i muzycznych);
- indywidualny program lub tok nauki;
- kontakty ze szkołami wyższego stopnia
- typowanie do nagród;
- zajęcia psychoedukacyjne, rozpoznawanie własnych umiejętności, rozwijanie uzdolnień interpersonalnych, doskonalenie technik uczenia się;
- warsztaty twórcze;
- kontakt ze szkołami zagranicznymi.

CELEM PRACY Z UCZNIEM UZDOLNIONYM JEST:

- rozwijanie potencjału ucznia oraz ukierunkowanie jego rozwoju;
- pomoc w osiągnięciu przez niego sukcesu;
- wzmacnianie poczucia własnej wartości;
- dbałość o wizerunek szkoły;
- dodatkowa motywacja dla nauczyciela;
- pogłębianie wiedzy ucznia;
- przygotowanie do samokształcenia;
- uczenie wykorzystania wiedzy w praktyce;
- umiejętność zagospodarowania czasu wolnego;
- podnoszenie motywacji uczniów zdolnych (dotyczy to zwłaszcza tych mniej chętnych do pracy).

Efekty działań wychowawczych i edukacyjnych szkoły nigdy nie są oddzielone od tego, co dzieje się w domowym środowisku ucznia. Niesłuchanie ważną sprawą jest współpraca obu tych środowisk. Największe zagrożenie ze strony środowiska rodzinnego w przypadku uczniów zdolnych polega na popadaniu rodziców w dwie skrajności. Pierwsza to kiedy dziecko pochodzi z rodziny dysfunkcyjnej, w której nie są zaspakajane jego podstawowe potrzeby. Jest najczęściej zaniedbane, a jego talent jest całkowicie nieodkryty, nieuświadomiony. Drugą skrajnością są rodzice o nadmiernych ambicjach. Zauważają talent dziecka i otaczają go specjalną opieką, jednak jest to często nadmierna opieka, skupiona bardziej na rozwoju zdolności dziecka, niż na nim samym i jego potrzebach. Takie podejście rodziców jest bardzo niszczące, bywa przyczyną zahamowań w rozwoju emocjonalnym dziecka. Zaczynają wybierać dziecku środowisko, ograniczają jego kontakty z rówieśnikami, którzy są „przeciętni” w nauce. Owocuje to zaburzeniami u dziecka w sferze kontaktów interpersonalnych i funkcjonowania społecznego.

Dzieci szczególnie uzdolnione powinny być objęte opieką. Wcześniej rozpoznane talenty można odpowiednio formować i rozwijać, co pozwala na osiągnięcie bardzo dobrych efektów. Podjęta przez szkołę praca z uczniami zdolnymi powinna iść w kierunku zapewnienia im równomiernego rozwoju wszystkich wymiarów ich osobowości: poznawczego,

emocjonalnego, społecznego, fizycznego i moralnego. Praca powinna odbywać się w przyjaznej atmosferze, tak aby wychowanek miał poczucie uczestniczenia w wielkiej przygodzie intelektualnej. Stawia się nacisk na aktywność samego ucznia, samodzielność i wybór tych treści, które go rzeczywiście interesują. Nie należy mu stawiać nadmiernych wymagań, bo to może go zniechęcić do dalszej pracy, do własnych twórczych poszukiwań.

Polecana literatura:

1. Eby J. Smutny J. *Jak kształcić uzdonienia dzieci i młodzieży*. Warszawa 1998
2. Partyka M. *Zdolni, utalentowani, twórczy*. Warszawa 1999
3. Partyka M. *Modele opieki nad uczniem zdolnym*. Warszawa 2000
4. Rimm S. B. *Bariery szkolnej kariery. Dlaczego dzieci zdolne mają słabe stopnie?* W-wa 1994
5. Dyrda B. *Zjawiska niepowodzeń szkolnych uczniów zdolnych*. Kraków 2007

Opracowała: mgr Magdalena Warzycha

Informacje opracowane na podstawie literatury.